A bőség zavara – 80 éves a Plakát- és Kisnyomtatványtár

2016/10/24 - 2018/02/03

Kamarakiállítás a Plakát- és Kisnyomtatványtár kincseiből: alapszabály, árukatalógus, békekölcsön, belépő (parlamenti ülésre, kivégzésre), bérlet (hangversenyre, kiállításra), biztosítási kötvény, céhlevél, doktori értekezés tézisei, engedély, borcímke, étlap, ex libris, géppuska- találati lap, grafikai plakát, gyászjelentés, gyásszal kapcsolatos egyéb értesítők, gyermekrajz...

[1]

A nemzet könyvtárának szerves, mégis különleges részlege, a Plakát- és Kisnyomtatványtár, 1935-ben vált önállóvá. A mostani kiállítást ennek megünnepléseként, tárunk fennállásának 80 éves

évfordulója alkalmából rendeztük meg. A kiállítással gyűjteményünk sokszínűségét, sokoldalúságát és sokféleségét szeretnénk bemutatni.

A kiállítás tárunk fennállásának 80 éves évfordulója alkalmából született? Aki jó fejszámoló, egyből tudja, hogy itt valami nem stimmel. Ezért némi magyarázatra szorul, hogy miért „kicsit” megkésve mutatjuk be válogatásunkat. A kérdésre kiállításunk címével tudunk válaszolni: *„a bőség zavara”* miatt.

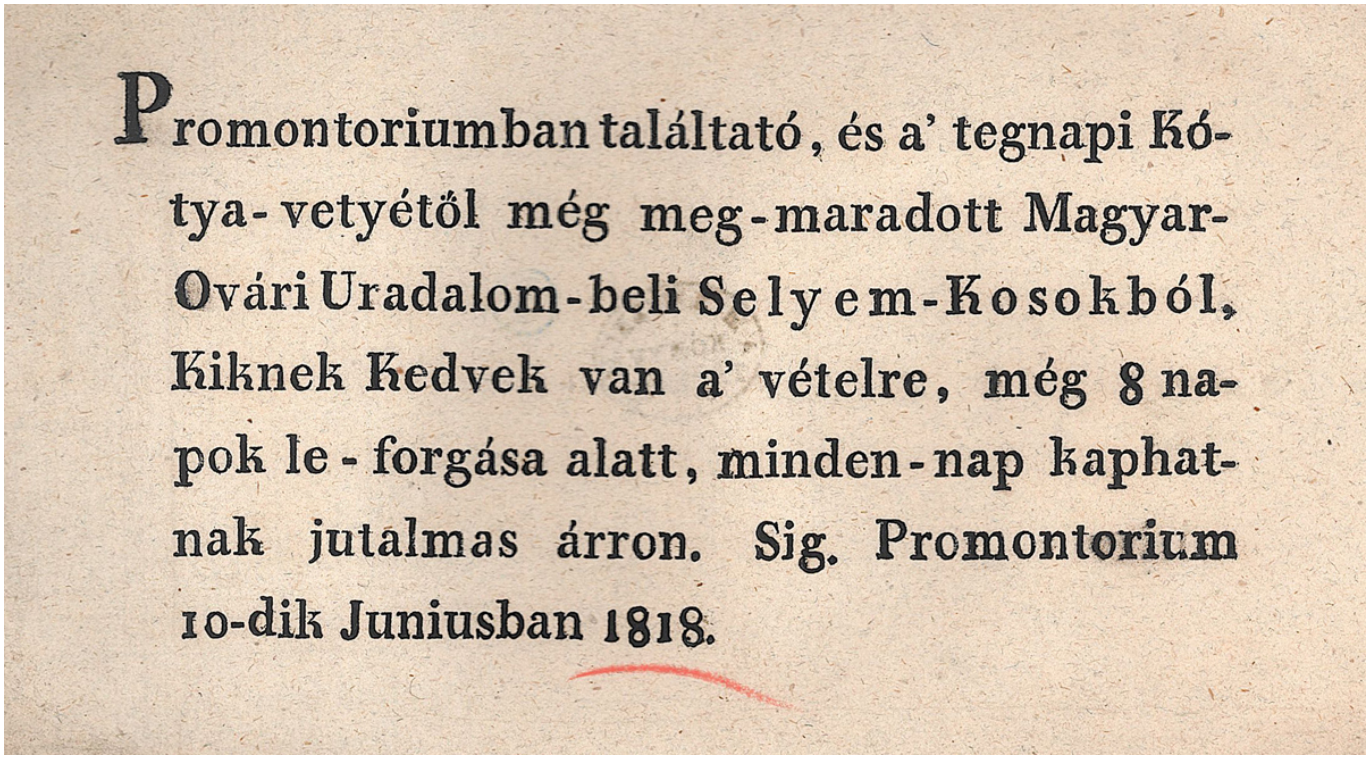
Promontoriumban találtató, és a' tegnapi Kótya-vetyétől még meg-maradott Magyar-Ovári Uradalom-beli Selyem-Kosokból, Kiknek Kedvek van a' vételre, még 8 napok le-forgása alatt, minden-nap kaphatnak jutalmas árron. Sig. Promontorium 10-dik Juniusban 1818.

[2]*1. Kótya-vetye jutalmass árron! – aprónyomtatvány*

Az 1818-as hirdetményből láthatjuk, hogy nincs új a nap alatt! A vásárban el nem kelt jószágokat kedvezményes áron próbálták eladni elődeink közel 200 évvel ezelőtt is.

Egyrészt arra a nehézségre utal ez a cím, amely abból adódott, hogy a kiállítótér véges lehetőségeihez igazítva, egyre szűkíteni kellett annak a sok-sok, kisnyomtatványnak, metszetnek, ex librisnek és egyebeknek a körét, amelyeket szerettünk volna megmutatni. A *„bőség”* esetünkben már akkor elkezd örömteli, ám másként, mint *„zavarként”*, nehezen definiálható hatást eredményezni, amikor mi magunk szeretnénk átlátni és feltérképezni, mi minden van Tárunkban. Gyűjteményünk mintegy 4 millió darabból áll, így, aki ezekből megfontoltan egy arányos válogatást szeretne készíteni, nem kis munkát vállal magára.

A VASKAPU-CSATORNA

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSA ALKALMÁBÓL 1896. SZEPTEMBER 27-ÉN

RENDEZETT TÁRSAS-REGGELI

☆ ÉTRENDJE ☆

Orsovai halikra
Caviar de Orsova

Tengeri rák szeletek remoulade mártással
Côtelettes de langouste sauce Remoulade

Tok hal olaj vajjal
Esturgeon à la Mayonnaise

Balatoni fogas tatár mártással
Fogoche, sauce Tartare

Csemege sódar kocsonykával
Jambon en aspic

Roastbeef angolosan, apró ugorkával
Roastbeef à l'anglais aux Mixed-Pickles

Füszerezett marhanyelv tormával
Langue de boeuf fumée aux Raifort

Jércze és kappan franczia beföttel
Poulet et Chapon. Compôte française

Fáczán-galantin
Galantine de Faisan

Válogatott gyümölcs
Fruits assortis

Sajtok
Fromages

Fekete kávé
Café Mocca

Cognac

☆

Fehér és vörös borok
Vins rouges et blancs

RESTAURANT DRECHSLER.

[3]2. A Vaskapu Csatorna ünnepélyes megnyitása alkalmából rendezett társas-reggeli étrendje – menükártya

A Vaskapu-szoros egy folyami szurdokvölgy a Dunán, Szerbia és Románia határán, a Kárpát-medence legnagyobb részének egyetlen kifolyása a tenger irányába, melyet a Duna hajózhatóvá tétele érdekében építettek. A csatorna hivatalos átadására 1896. szeptember 27-én került sor I. Ferenc József osztrák császár, I. Károly román király és I. Sándor szerb király jelenlétében. Minden bizonnyal ők is részt vettek a társas-reggelin, amelynek menükártyája a kiállításon látható. A menüben helyi jellegzetesség az orsovai halikra és a tokhal.

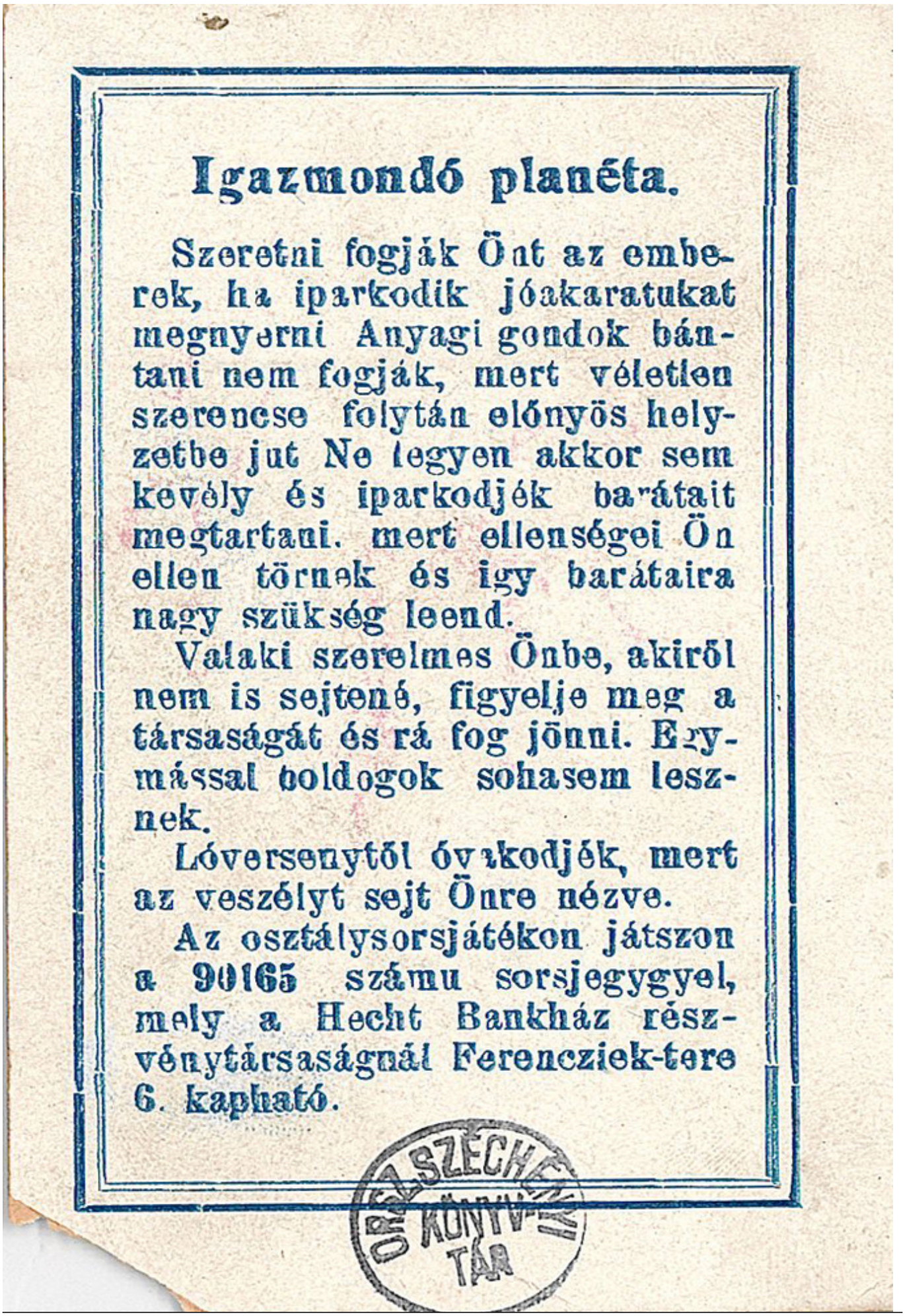

Igazmondó planéta.

Szeretni fogják Önt az emberek, ha iparkodik jóakaratukat megnyerni Anyagi gondok bántani nem fogják, mert véletlen szerencse folytán előnyös helyzetbe jut Ne legyen akkor sem kevély és iparkodjék barátait megtartani. mert ellenségei Ön ellen törnek és igy barátaira nagy szükség leend.

Valaki szerelmes Önbe, akiről nem is sejtené, figyelje meg a társaságát és rá fog jönni. Egymással boldogok sohasem lesznek.

Lóversenytől óvakodjék, mert az veszélyt sejt Önre nézve.

Az osztálysorsjátékon játszon a **90165** számu sorsjegygyel, mely a Hecht Bankház részvénytársaságnál Ferenczieh-tere 6. kapható.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR TÁR

[4]3. Igazmondó planéta – kártya
A 19. sz. végéről származó jóskártya. Napjaink hasonló műfajának megfelelően itt is inkább szépeket és jókat tudhatunk meg a jövőről csipetnyi rosszal, ám az itt olvasható jó tanácsok betartásával, ez a rossz is elkerülhető. Persze a legfontosabb információ az, hogy az osztálysorsjátékon játszani kell! Még praktikus útbaigazítást is kapunk: megtudhatjuk hol vásárolható a sorsjegy.

A másik nehézség abból következik, hogy a tárlókban, vitrinekben elhelyezve egyes – tartalmilag vagy történelmileg nagyon érdekes darabok – semmitmondók, dísztelenek, valószínűleg kevéssé lettek volna a látogatók képzeletét megmozgató módon attraktívak.

Mulato
KARTYAK
mellyek 50 Kerdes
es 50 Feleletekböl
állanak.

[5]4.

Mulató-kártyák – kérdezz-felelek típusú kártyajáték

A 19. század végén készült kártyában azonos számú kérdést és feleletet tartalmazó kártyalapok találhatók. A kérdéseket és válaszokat összekeverve, érdekes, mulatságos vagy pajzán párbeszédek alakulhatnak ki. Kérdés: Szeret-é bort inni? Felelet: Amint a szükség magával hozza.

Reményeink szerint, akik megnézik kiállításunkat, mindezt a *„zavart”* kevésbé érzékelik majd, sokkal inkább a *„bőség”* lesz a meghatározó élményük. A rendezők a kiállítás kiinduló gondolatául a kincs, az érték, a sokszínűség kifejezéseket találták. A végeredmény így olyan kiállítási anyag lett, amelyben gyűjteményünk jellegének megfelelően több szempont keveredik.

[6]*5. Bőrből készült képeslap*
Képeslapgyűjteményünk kb. 400.000 darabból áll. Kiállításunkon olyanok szerepelnek, melyek formájuk, vagy tartalmuk miatt különlegesek. Ilyen például ez a bőrből készült képeslap.

A paravánokon és a tárlókban közel ötvenféle dokumentumtípus látható, amit 183 tárgy képvisel. Valamennyi kisnyomtatvány, de van szöveges és vizuális, füzetes és egylapos, kicsi és nagy, színes és kevésbé látványos.

Ára 20 f.

Holdvilágos éjszakában...

Minden jog fentartva.

Szövegét és zenéjét szerzé:
Brázovay Mici.

Bánatosan.

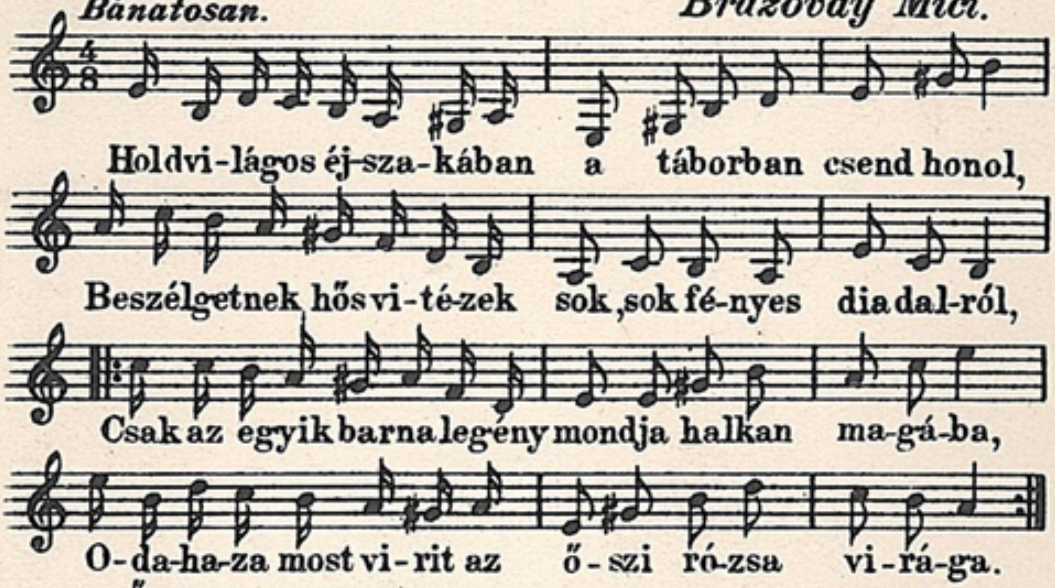

2. Őszi rózsás kis kertünkben most egy éve ilyentájt,
Édes babám kötött nekem kalapomra bokrétát.
Az az idő, boldog idő soh'se tér többé vissza,
Én Istenem sugd meg nekem meglátom még valaha.

Magyar huszár...

Szövegét és zenéjét szerzé:
Brázovay Mici.

Lassú csárdás.

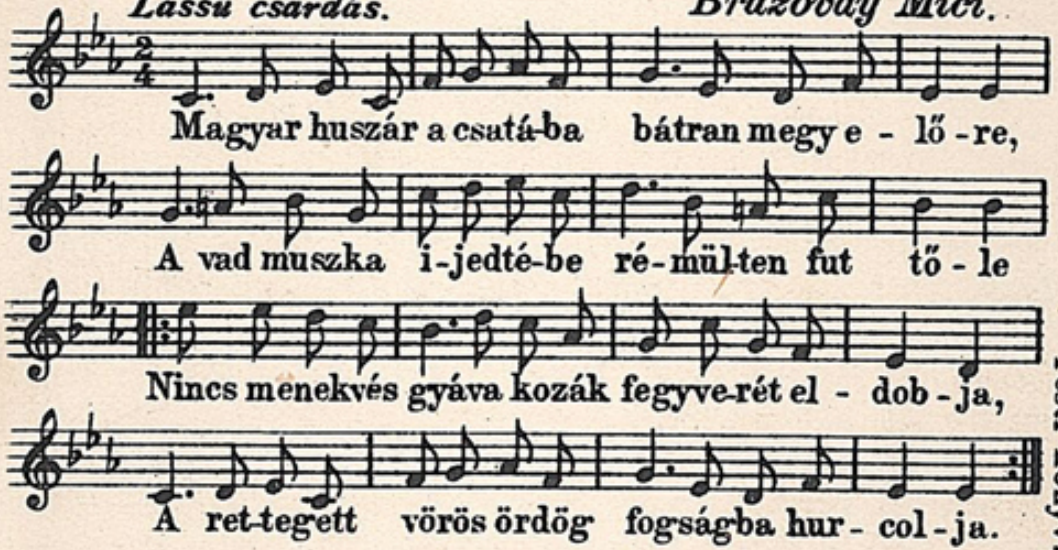

2. Édes hazám büszke lehetsz sok bátor fiadra,
Életével nem törödve száll a honért harcba
Suhog a kard, puska ropog, szól az ágyú hangja,
Az ellenség piros vére a földet áztatja.

Pesti könyvnyomda r. t.

7476

[7]6. I. világháborúból származó képeslap
„A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának egyik fő törekvése a jelenlegi háborús állapotra vonatkozó mindennemű nyomtatványt lehető teljes sorozatban összegyűjteni, és mint a mostani idők nagybecsű történelmi emlékeit a jövő számára megőrizni.” – olvasható az OSZK irattárában, az 1914/566-os számú iratban. Ennek a gyűjteménynek néhány darabját, így a képen látható képeslapot mutatjuk be a kiállítás egyik tárlójában.

A kiállított dokumentumok a 17. század és a 21. század között születettek. Kiállítottunk olyan darabokat, melyek ma is használatosak (pl. grafikai plakát, képeslap, gyászjelentés), de vannak olyanok is, melyek a történelem bizonyos szakaszában jellemzőek voltak, de ma már csak gyűjtők, könyvtárak, múzeumok őrzik őket (pl. halotti címer, számolócédula, céhlevél). S valamennyi gyűjteményünk része.

[8]7. Mini kártya
A 32 lapból álló mini kártya valószínűleg a 20. század 20-as éveiben készült. A szakértő szerint gyermekjátékként, gyermek- ill. babaszobába szánták. A cégjelzés a tök IX-en olvasható.

A kisnyomtatványok gyűjtése bizonyos szempontból hazárdjáték, és nagy felelősség is, hiszen nem lehet tudni, hogy 50, 100 vagy 200 év múlva mi lesz az, ami felkelti az utókor érdeklődését. Gondolta volna például az a kisfiú, aki a ’20-as években elkezdte gyűjteni a színes számolócédulákat, hogy 100 év elteltével gyűjteménye a nemzeti könyvtár becses darabja, és kiállítások állandó „szereplője” lesz? Vagy 1956-ban az a lelkes forradalmár, aki gyermeke nyomdabetűinek felhasználásával készített röplapot, számított-e arra, hogy 60 év múlva kiállítják ezt a röplapot?

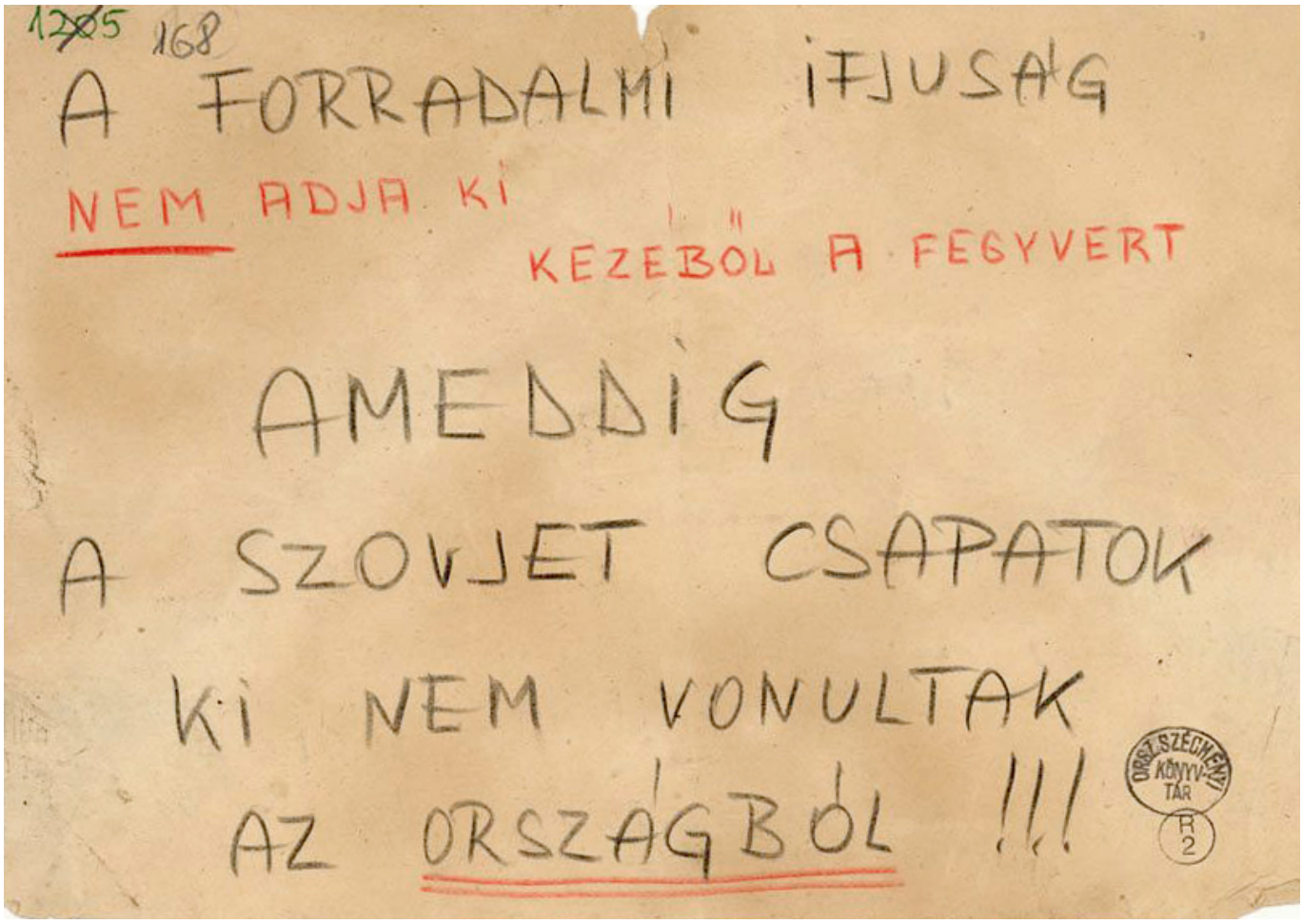

[9]8. Röplap 1956-ból

A Plakát- és Kisnyomtatványtár egyik különgyűjteménye az 1956-os forradalom és szabadságharc röplapjai és szöveges plakátjai. A mintegy 1600 db-os gyűjtemény nagyon vegyes. Nyomtatványok, falragaszok, gépelt kéziratok, gyermeknyomdával készített és kézírásos röplapok egyaránt találhatók benne. Talán ez utóbbi, házilag készült röplapok mutatják a legjobban, hogy mennyire akartak tenni valamit az emberek a szabadságért, még ha ilyen kezdetleges eszközökkel is. A röplapok, illetve azok rejtegetése a forradalom után nem egy esetben hosszú börtönt, esetleg halálos ítéletet jelentett. Ezt tudva csoda, hogy számos röplapot megőriztek az utókornak!

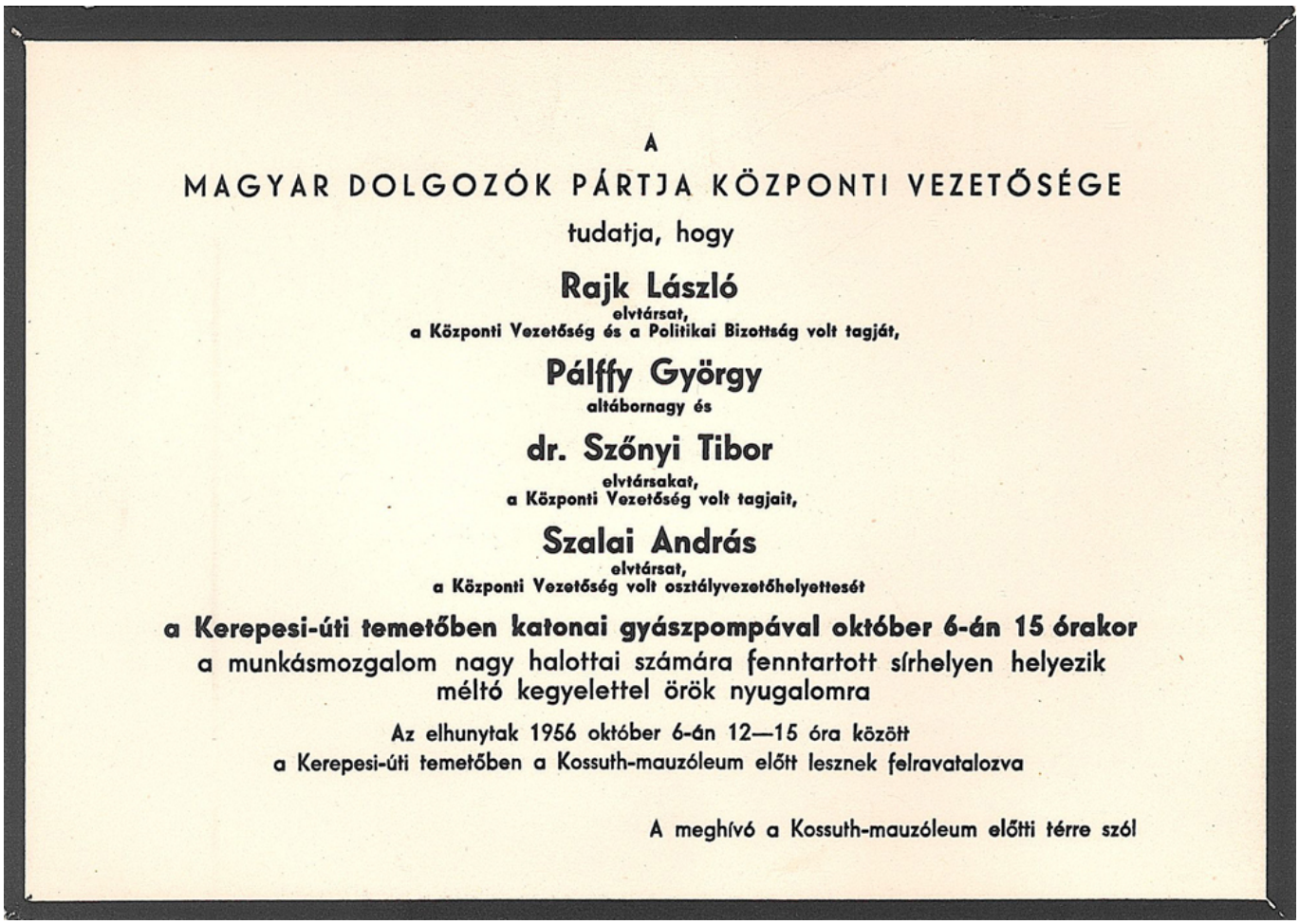
A
MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA KÖZPONTI VEZETŐSÉGE
tudatja, hogy
Rajk László
elvtársat,
a Központi Vezetőség és a Politikai Bizottság volt tagját,
Pálffy György
altábornagy és
dr. Szőnyi Tibor
elvtársakat,
a Központi Vezetőség volt tagjait,
Szalai András
elvtársat,
a Központi Vezetőség volt osztályvezetőhelyettesét
a Kerepesi-úti temetőben katonai gyászpompával október 6-án 15 órakor
a munkásmozgalom nagy halottai számára fenntartott sírhelyen helyezik
méltó kegyelettel örök nyugalomra
Az elhunytak 1956 október 6-án 12—15 óra között
a Kerepesi-úti temetőben a Kossuth-mauzóleum előtt lesznek felravatalozva
A meghívó a Kossuth-mauzóleum előtti térre szól

[10]9. Meghívó Rajk László és társai temetésére
Rajk László 1946-tól belügyminiszterként létrehozta az ÁVO-t, és az ő nevéhez fűződnek az első koncepciós perek is. 1949. május 30-án, elsősorban a kommunisták közti népszerűségére féltékeny Rákosi Mátyás és köre nyomására, koholt vádak alapján letartóztatták, így maga is koncepciós per áldozata lett. 1949. október 15-én három társával együtt kivégezték, 1955-ben rehabilitálták. 1956 tavaszán felesége el akarta temetni. Hosszas egyeztetés után az ő és társai nyilvános temetését 1956. október 6-ára engedélyezték. Az erre szóló „meghívó” látható tárlatunkon. A temetés százezres tömegdemonstrációvá vált, utána az egyetemisták rendszer elleni tüntetést szerveztek.

A tárlókban nem akartuk elvenni a helyet sok magyarázószöveggel, ezért álljon itt a kiállított tárgyak sokféleségét bemutatandó, hogy mi mindent láthat kiállításunkon az érdeklődő: Alapszabály, árukatalógus, békekölcsön, belépő (parlamenti ülésre, kivégzésre), bérlet (hangversenyre, kiállításra), biztosítási kötvény, céhlevél, doktori értekezés tézisei, engedély, borcímke, étlap, ex libris, géppuska- találati lap, grafikai plakát, gyászjelentés, gyásszal kapcsolatos egyéb értesítők, gyermekrajz, gyógyszerismertető...

Március 6-án, este 8 órakor
A BUDAI VIGADÓ TERMEIBEN
KUNOSSY R·T· BUDAPEST
GRAFIKAI MUNKÁSOK
KABARÉ ÉS TÁNCMULATSÁGA
az özvegyek és árvák javára

[11]10. Grafikai munkások kabaré és táncmulatsága az özvegyek és árvák javára – grafikai plakát
A plakát alkotója Bottlik József (1897–1984) plakáttervező, elsősorban kereskedelmi plakátokat készített, de politikai és filmplakátokat is tervezett. Az Orion arculat- és plakáttervezője volt a ’20-as években. Kiállított munkája a plakát a plakáton ötletén alapul. A három vidám hirdető oszlopon valódi plakátok szerepelnek.

...halotti címer, hirdetmény, játékkártya, jogosítvány, kártyanaptár, kéményseprőnaptár, képeslap, kiállítási katalógus, kortesbeszéd, kortesnóta, könyv, könyvjelző, küldöttigazolvány, leporelló, liftjegy, litográfia, magisztrátus, marhalevél, meghívó (esküvőre, avatásra, eseményre), menükártya, metszet, műlap, műsor, névjegy, obsit, oklevél, pénz (háborús pénz, szükségpénz, Kossuth-bankó, kellékpénz), országgyűlési beszéd, parkolójegy, plakátnaptár, planétás kártya, ponyva, puzzle, rácsplakát, részvény, röplap, sorsjegy, szabadlapos album, számla, számolócédula, szemléltető ábra, szentkép, szomorú jelentés, szöveges plakát, születési értesítő, tagsági jegy, táncrend, utazási prospektus, útlevél, társasjáték, versenyszabály, zárszámadás.

EGYT
GRANDAXIN®

[12]11. Grandaxin gyógyszerismertető
A gyógyszerek mellett manapság hosszú, apró betűs ismertetők találhatók, amit az esetek többségében, ha elolvas az ember, még betegebb lesz. Régebben kicsit vidámabbá tették az ismertetőket az ötletes, gyakran humoros grafikák. Ezen a képen lehet, hogy egy meggyötört könyvtárost látunk, akinek nagy szüksége van a feszültség oldására?!

A kiállítás rendezői azt remélik, hogy mindenki talál valami érdekeset, emlékezeteset a 183 dokumentumból, és hogy a tárgyak típusának azonosítása akár szórakoztató játék is lehet!

A kiállítás kurátorai: Kopcsay Ágnes, Tasnády Attila

A kiállítás október 24-től a könyvtár ötödik szintjén, a Plakát- és Kisnyomtatványtár előterében tekinthető meg, a könyvtár nyitvatartási idejében. Utolsó belépés legkésőbb a zárás előtt 1 órával. Olvasójeggyel nem rendelkező látogatóink az időszaki kamarakiállításokat egységesen 400 Ft-os jegy ellenében látogathatják.

Videó a kiállításról [1]
2018/01/12 - 17:00

Forrás webcím: https://oszk.hu/kiallitasok/boseg-zavara-plakat-es-kisnyomtatvanytar

Hivatkozások:
[1] https://youtu.be/upKyqXASgDM
[2] https://oszk.hu/sites/default/files/Kotya-vetye.jpg
[3] https://oszk.hu/sites/default/files/vaskapu.jpg
[4] https://oszk.hu/sites/default/files/igazmondo.jpg
[5] https://oszk.hu/sites/default/files/Mulato.jpg
[6] https://oszk.hu/sites/default/files/Bor-kepeslap.jpg
[7] https://oszk.hu/sites/default/files/VH-kepeslap.jpg
[8] https://oszk.hu/sites/default/files/Mini-kartyak.jpg
[9] https://oszk.hu/sites/default/files/Roplap-1956.jpg
[10] https://oszk.hu/sites/default/files/Meghivo-Rajk.jpg
[11] https://oszk.hu/sites/default/files/plakatok.jpg
[12] https://oszk.hu/sites/default/files/gyogyszerism.jpg
[13] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/kiallitas-archivum-2016